

Panthaverdeklarerationer

— og forholdet mellem panthavere og forsikringsselskaber

af advokat (L) HD (F) Philip Graff, Dragsted Advokater, Danmark

I de senere år har der været ført adskillige sager mellem panthavere, låne- eller finansieringsselskaber og forsikringsselskaber i forbindelse med skader, hvor forsikringsselskabet ikke har ment sig forpligtet til at udbetale til finansieren, mens denne har krævet at få udbetalt forsikringssummen til sig til dækning af sit tilgodehavende.

Særligt har der været problemer i forbindelse med anvendelse af panthaverdeklarerationer. Panthaverdeklarationsvilkår supplerer de generelt gældende regler i Forsikringsaftaleloven.

Denne artikel omtaler alene panthaveres retsstilling, omend der i vidt omfang gælder en lignende retstilstand for andre sikrede. Der foretages ikke en nærmere afgrænsning af kredsen af sikrede.

Philip Graff

Forsikringsaftaleloven

Den deklaratoriske (fravigelige) regel i den danske forsikringsaftalelovs (FAL) § 54 statuerer, at:

Er tingsforsikring tegnet uden angivelse af nogen bestemt interesse, anses forsikringen tegnet til fordel for enhver, der som ejer, panthaver eller indehaver af anden tinglig ret, eller fordi han bærer faren for tingen vil lide tab ved, at den forringes eller går til grunde.

Reglen gælder kun i tingsforsikring, og kun hvis forsikring er tegnet uden angivelse af en bestemt interesse. Hvorvidt forsikringen er tegnet med eller uden angivelse af en bestemt interesse, beror ganske på en fortolkning af aftalen.

Højesteret tog i januar 1991 stilling til et konkret tilfælde ved dom refereret i UfR 1991, 175H.

Sagen var anlagt af Nykredit mod Hafnia, og det var anført i de fortrykte forsikringsvilkår, pkt. 1.11, at forsikringen dækkede: "Forsik-

ringstageren i ejendomsret af ejer eller bruger af det forsikrede."

Østre Landsret udtalte, at bestemmelsen findes efter "formuleringen ikke at give fornødent grundlag for at fastslå, at meningen med bestemmelsen har været — til skade for ejendommens panthaver — at fravige den almindelige regel i Forsikringsaftalelovens § 54 om forsikring af tredjemands interesse. Dette støttes af, at forsikringsbetingelserne flere steder synes at forudsætte, at forsikringen også dækker de øvrige berettigede i ejendommen. Forsikringen må derfor anses som en tingsforsikring tegnet uden angivelse af nogen bestemt interesse, men til fordel for enhver, der som ejer, panthaver eller indehaver af anden tinglig ret vil lide tab ved at tingen forringes eller går til grunde".

Til brug for Højesterets behandling spurgte parternes advokater Assurandør-Societetet blandt andet, om det var praksis, at det udtrykkeligt skulle anføres i forsikringsbetingelserne, såfremt Forsikringsaftaleloven skulle fraviges. Assurandør-Societetet svarede, at "der for så vidt ikke forelå en fælles opfattelse i selskaber-

ne, om det nævnte vilkår indebar en fravigelse af reglen i FAL § 54". Assurandør-Societetet udtalte også, at vilkårene var sædvanlige.

Højesteret fastslog kort, at Nykredit "i sin egenskab af panthaver var sikret i medfør af FAL § 54, der ikke kunne anses for at være fraveget ved forsikringsbetingelserne".

Forsikringstageren var dømt for efterfølgende at have hældt vand på ejendommen, således at bygningsbeskadigelsen blev langt større end den forudgående brandskade, og havde derfor ikke krav på erstatning på anden bygningsbeskadigelse i medfør af FAL § 18. Landsretten fastslog, at panthaveren måtte have krav på dækning af sit tab, uanset om forsikringstagerens krav på erstatning helt eller delvist måtte være bortfaldet i medfør af FAL § 18. Højesteret udtalte sig ikke nærmere herom, og det må derfor antages, at Højesteret var enig i Landsrettens resultat og begrundelse.

Det almindelige princip, om at der blandt flere sikrede ikke er identifikation ved forsæt udvist af en af de sikrede, blev således fastslået her.¹

Af ovennævnte ses, at domstolene i overensstemmelse med almindelig kontraktsfortolkning, fortolker hele kontrakten. Selvom det enkelte vilkår ikke i sig selv er uklart, vil en samlet gennemgang af vilkårene ofte bevirke, at flere vilkår virker uklare, når de sammenholdes. Det var tilfældet i sagen, idet forsikringsbetingelserne flere steder forudsatte, at også de øvrige berettigede i ejendommen var dækket. Selvom pkt. 1.11 i sig selv var klart og en streng ordmæssig fortolkning ville indebære, at panthavere ikke var dækket, bevirkede en samlet gennemgang af vilkårene, at en streng ordmæssig fortolkning af pkt. 1.11 ikke var på sin plads. Det kan ikke udelukkes, at det havde en vis betydning, at der var tale om et fortrykt og ikke et individuelt indsat vilkår om, hvem der var dækket.

Der blev ikke procederet kraftigt på FAL § 3, som bestemmer, at deklaratoriske bestemmelser i FAL kun kommer til anvendelse, når ikke andet er udtrykkeligt er aftalt eller må anses indeholdt i aftalen. Formentlig var FAL § 3 ikke

1) Jfr. P. Lyngsø: Kommenteret FAL, 4. udg., pag. 126.

af afgørende betydning jfr. ovenstående om samlet fortolkning af alle aftalens bestemmelser.

Uanset om vilkåret var sædvanligt, kan det ikke udelukkes, at retterne tillige har haft i tankerne, at konsekvensen af den af Hafnia hævdede fortolkning ville være yderst vidtrækkende for panthavere og at der derfor måtte foretages en ekstra tydelig understregning af, at der forelå en fravigelse af FAL § 54. Det virker sandsynligt, at dommerne endvidere har lagt vægt på motiverne til FAL § 54² og således fundet, at der blandt lovgiverne i 1925 var ganske bred enighed om formuleringen af paragraffen, som lovgiverne opfattede som ganske rimelig.

Det er naturligvis ikke muligt ud fra dommen at vurdere, hvorledes forsikringsselskaberne i fremtiden skal formulere vilkår for, at FAL § 54 er fraveget. Et af Hafnias argumenter var, at man ved positivt at opregne, at forsikringstageren var dækket i egenskab af *ejer* eller *bruger*, også negativt havde afgrænset, hvem der ikke var dækket. Indsættelse af ordene "kun" eller "alene" ville have været en tydeligere angivelse og særlig præcisering³ af, at panthavere ikke var dækket. Det er ikke udelukket, at en sådan bestemmelse — især hvis bestemmelsen samtidig opregner, hvem forsikringsselskabet ikke dækker — vil kunne anses som en fravigelse af FAL § 54.

Andre selskaber har enslydende klausul i deres forsikringsbetingelser som Hafnia. Imidlertid er der en tilføjelse om, at panthavere alene er sikret, som det i øvrigt fremgår af forsikringsbetingelserne. Af forsikringsbetingelsernes klausul om panthaverdækning fremgår det, at panthavere alene er dækket ved bygningsbrand, jfr. FAL § 86. Tiden vil formentlig vise, om der ved en sådan positiv

2) Jfr. betænkning 1925 om udkast til Lov om Forsikringsaftaler, side 94f, 113f og 127.

3) Jfr. Drachmann Bentzon og Knud Christensen: Lov om Forsikringsaftaler, 2. udg., pag. 312, Gawinetski: Husejerforsikring, pag. 13.

opregning af panthaveres forsikringsdækning kan sluttes modsætningsvis, således at forsikringsselskabet ikke er forpligtet til at dække panthaveren i videre omfang end en streng ordmæssig fortolkning af klausulerne om panthaveres dækning tilsiger.

Ved brandforsikring stilles der nok yderligere krav, og det er sandsynligt, at det konkret skal anføres, at reglen i FAL § 54 (eventuelt stk. 1, første punktum) er fraveget⁴.

En konsekvens af, at en panthaver er sikret jfr. FAL § 54, er, at FAL § 57 er relevant, hvorefter retten til erstatning tilkommer den, hvis interesser forsikringen dækker. Af FAL § 58 følger det, at ved forsikring, der samtidig ”omfatter ejerens og panthaverens interesser, kan erstatningsbeløbet udbetales til ejeren, når skaden er udbedret, den forsikrede bygning genopført, andre af forsikringen og pantretten omfattede genstande genanskaffet, eller lige så betryggende sikkerhed for panthavers fyldestgørelse er stillet. Det samme gælder, hvis forsikringen dækker andre berettigede i tingenes interesse.”

I Højesterets dom refereret i U91.642H, havde en panthaver ikke krav på yderligere erstatning i forbindelse med, at et forsikringsselskab havde afsluttet et forlig med ejerne om opgørelse af forsikringsydelse, uden at der var indhentet erklæring fra panthaverne. Grunden hertil var, at aftalen mellem ejerne og forsikringsselskabet indebar, at erstatningsbeløbet skulle anvendes til genopførelse af de beskadigede bygninger og der ikke var risiko for, at beløbet blev frigivet hurtigere end byggearbejdets udførelse. Forsikringsselskabet fandtes herefter i medfør af Forsikringsaftalelovens § 58, jfr. § 57, stk. 2, berettiget til at træffe den indgåede aftale med bindende virkning for panthaverne.

Såfremt beløbet ikke var blevet anvendt til genopførelse af de beskadigede bygninger eller at beløbet blev frigivet hurtigere end byggearbejdets udførelse, ville forsikringsselskabet have været forpligtet til at erstatte

4) Jfr. højesteretsdommer Jørgen Nørgaard på møde i Det danske selskab for Forsikringsret AIDA den 8.12.1992.

panthaveren dennes eventuelle tab.

Finder istandsættelse eller genanskaffelse ikke sted, bliver erstatningsbeløbet fordelt mellem ejeren og de andre berettigede under iagttagelse af legitimationsreglen i § 57, 2. stk. Denne paragraf fastslår, at forsikringstageren kan forhandle med forsikringsselskabet, med mindre en af følgende tre situationer er opstået ”en bestemt angiven person af forsikringstageren er opgivet, eller nogen selv har anmeldt sig til selskabet som berettiget, eller den sikrede har en ved tinglysning sikret ret i den forsikrede faste ejendom”.

Ved Vestre Landsrets dom refereret i Ufr 1986 578, blev et forsikringsselskab, der havde generelt kendskab til, at der var foretaget udlæg i den hos forsikringsselskabet forsikrede varevogn, dømt til at godtgøre udlægskreditor dennes tilgodehavende i forbindelse med, at bilen blev stjålet, idet forsikringssummen følgelig derefter skulle udbetales til de berettigede i henhold til FAL § 57 stk. 1 sammenholdt med § 54 stk. 1. Retten lagde vægt på, at forsikringsselskabet ikke havde gjort noget forsøg på at fremskaffe nærmere oplysninger om de foretagne udlæg, og at forsikringsselskabet derfor ikke var frigjort over for udlægskreditor.

Ved dom af 12.10.1989 afgjorde Vestre Landsrets 5. afd. ankesag B2141/87 (utrykt). M købte i 1984 en bil af P. Bilen var oprindeligt forsikret i F1, men afmeldt i 1985 med brev til P som panthaver. Herefter blev forsikring tegnet i F2 uden panthaverdeklaration. På F2's totalskadeformular bekræftede M ved kryds, at der var restgæld i køretøjet. P udbetalte den fulde erstatning til M. P stævnedes F2, og byretten fandt, at selv om der ikke var nogen panthaverdeklaration, burde F2 have indset, at det var overvejende sandsynligt, at der var gæld med sikkerhed i bilen. Udbetalingen af hele erstatningsbeløbet til M kunne indebære en nærliggende risiko for tilsidesættelse af en kreditors rettighed. F2 blev derfor dømt til at betale P's tilgodehavende. Denne dom blev stadfæstet af Vestre Landsret, og følger i vidt omfang dommen refereret i U 86 578V. Vestre Landsret begrundede yderligere resultatet med, at forsikringsselskabets taksator havde kendskab til, at afbetalingskøberen afsønde fængselsstraf. Forsikringsselskabet kunne derfor ikke med frigørende virkning udbetale forsikringssum-

men til forsikringstageren⁵.

Københavns Byrets afdeling J afsagde den 7. juni 1985 dom i sag nr. J 2046/1984, hvor en panthaver blandt andre indstævnedes et forsikringsselskab med påstand om betaling af et beløb, som panthaveren havde tabt, fordi forsikringssummen for en bil var blevet udbetalt til køberen af bilen i stedet for panthaveren (sælgeren). En medarbejder hos forsikringsselskabet havde forespurgt den noterede panthaver (finansieringsselskabet) om størrelsen af restgælden, hvortil det blev oplyst, at restgælden var indfriet. Derfor udbetaltes hele erstatningsbeløbet til forsikringstageren. Imidlertid viste det sig, at panthaveren på grund af misligholdelse af kontrakten havde overgivet kravet til inkasso hos sin advokat. Denne havde herefter indfriet kontrakten hos finansieringsselskabet og fået udleveret kontrakt og panthaverdeklaration.

I denne situation blev forsikringsselskabet frikendt. Dommeren fandt, at der intet var at bebrejde selskabet, da selskabet ikke havde fået oplysning om ændringen i det noterede panthaverforhold, jf. FAL § 57, stk. 2. Dommen blev anket af panthaveren til Østre Landsret, men anken blev kort forinden domsforhandlingen ophævet.

Dommen refereret i UfR 1992, 343SH, afsagt af Sø- og Handelsretten drejede sig om fordeling af en forsikringssum, der kom til udbetaling i anledning af, at en fiskekutter forliste. På fiskekutteren befandt sig et Sonaranlæg, som var leaset hos et finansieringsselskab. Finansieringsselskabet havde overgivet skibsforsikringsforeningen en udateret fotokopi af leasingaftale underskrevet af leasingtager, men ikke af finansieringsselskabet. Forsikringsforeningen påstemplede kopien som modtaget og notering foretaget. Sø- og Handelsretten fastslog, at der var sket en sådan anmeldelse til skibsforsikringsforeningen fra finansieringsselskabet, at foreningen ikke kunne udbetale forsikringssummen uden hensyntagen til finansieringsselskabet, jf. herved FAL § 57 og Dansk Søforsikringskonvention § 100.

Vestre Landsretsdommene anlægger en ganske vid fortolkning af kravene til forsikringsselskaber i FAL § 57, stk. 2. I ingen af de to

5) Jfr. Drachmann Bentzon og Knud Christensen: Lov om Forsikringsaftaler, 2. udg., pag. 339—348, særligt 343.

domme havde forsikringsselskaberne fået angivet en bestemt person af forsikringstageren. Der var alene tale om, at man generelt havde fået oplysning om, at der kunne være interesserede berettiget.

Det følger, at der stilles ganske store, og større end ordlyden af FAL § 57, stk. 2, tilsiger, krav til medarbejdere i forsikringsselskaber⁶. Såfremt der er mindste anledning til at foretage undersøgelse, vil domstolene være tilbøjelige til at pålægge forsikringsselskaberne undersøgelsespligt, og i det omfang denne pligt ikke opfyldes, vil forsikringsselskaberne være erstatningsansvarlige over for den eller de, der måtte lide tab herefter. Det er således ikke tilstrækkeligt at kontrollere, hvorvidt der er panthaverdeklaration eller ej, inden udbetaling finder sted. Det er en vurdering af sagens samlede fakta, der må ligge til grund for, om forsikringsselskabet vidste eller burde vide, hvorvidt der var andre interesser forsikret i forbindelse med den pågældende udbetaling af forsikringssum.

Søforsikring

Ved henvisning til Dansk Søforsikringskonvention af 2. april 1934 (DSK) i forsikringsbetingelserne, vil FAL's regler ikke finde anvendelse i det omfang, de er fraveget ved DSK⁷.

Ved Søforsikring, både i Danmark og internationalt, er udgangspunktet ganske anderledes end anført i FAL § 54⁸. DSK § 4, stk. 3 bestemmer følgende:

”Er den forsikrede angivet i forsikringsaftalen, omfatter forsikringen, når andet ikke er aftalt, kun hans interesse”.

I praksis vil den forsikredes navn næsten altid være nævnt i policen med den følge, at forsikringen som udgangspunkt kun omfatter hans interesse.

6) Jfr. P. Lyngsø: Kommenteret Forsikringsaftalelov, 4. udg. 1992, pag. 264.

7) Jfr. P. Lyngsø: Kommenteret Forsikringsaftalelov, 4. udg., pag. 269.

Den sikrede kreds af personer er således mere begrænset i medfør af DSK, omend det ses i policer, at der i policen er indsat navne på flere forsikrede. Panthaverdeklarationer eller panthaverforsikringer er således af større betydning ved Søforsikring end ved almindelig skadesforsikring.

Ved søforsikring sker der identifikation⁹, hvilket i praksis medfører, at panthavere ofte tegner en panthaverinteresseforsikring i eget navn, hvorefter skade hidført ved forsikringstagerens fortsæt eller groft uagtsomme handling er dækket.

Panthaverdeklarationsvilkår er standardiserede i Danmark¹⁰, men vil på grund af deres relativt specielle og komplicerede karakter ikke blive gjort til genstand for yderligere gennemgang her.

Panthaverdeklarationer

I 1967 indgik et stort antal forsikringsselskaber aftale om anvendelse af fælles blanketter til panthaverdeklarationer. Blanketterne er senere blevet opdateret, senest i 1988. Som et led i aftalen blev det vedtaget, at selskaberne alene måtte godkende panthaverdeklarationer, hvor der ikke var individuelle vilkår, således at der for fremtiden alene blev anvendt standardblanketter. Det er alene nedenstående 5 standardblanketter, der anvendes i praksis.

1. Panthaverdeklaration (motorkøretøjsforsikring)

Formular A er hyppigt anvendt i praksis og udvider panthaverens ret til at få udbetalt forsikringssummen i tilfælde, hvor der slet ikke ville være forsikringsdækning, fx på grund af forsikringstagerens præmierestance eller konfiskation af bilen. Af deklarationsvilkårenes § 4 fremgår det, at deklarationen træder i kraft, når den, påklæbet gebyrmærke, fremkommer til selskabets hovedkontor, eller når den, påklæbet gebyrmærke makuleret med firmastem-

pel, fremkommer til bank, sparekasse eller finansieringsselskab, jfr. også Assurandør-Societetets responsum (ASR) nr. 2840. Gebyrmærkets pris er kr. 300,00 og er den pris, som forsikringsselskaberne tager for den udvidede dækning, jfr. ASR 2515.

Vedhæftet erklæringen er deklarationsvilkår, som vil blive nærmere gennemgået nedenfor under 5.

2. Panthaverdeklaration (motorkøretøjsforsikring)

Formular B udvider ikke panthaverens dækningsområde, men er alene en formel erklæring til forsikringsselskabet om at udbetale erstatningsbeløb, som efter skade ikke anvendes til køretøjs reparation til kreditor. Det er gratis at indsende denne panthaverdeklaration til forsikringsselskaberne.

3. Forespørgsel vedrørende panthaverdeklaration (motorkøretøjs forsikring eller løsørebrandforsikring m.v.)

Formular C er alene til brug for potentielle panthavere eller andre interesserede, som ønsker at rette henvendelse til forsikringsselskaber med henblik på forespørgsel om eksisterende panthaverdeklarationer. Selskaberne har forpligtet sig til alene at besvare forespørgsler udfyldt på formularen, men denne aftale håndhæves ikke fuldt ud i praksis. Forespørgsler på formular C er gratis. Formular C er sjældent anvendt jfr. ASR nr. 2745 (utrykt).

4. Panthaverdeklaration (løsørebrandforsikring m.v.)

Formular D udvider panthaverens forsikringsdækning ved ikke at suspendere dækning, ned sætte forsikringssum eller sætte forsikringen ud af kraft uden underretning til panthaveren og således at panthaveren har 4 uger til eventuelt at fortsætte forsikringsforholdet. Den noteres kun, hvis gebyrmærke på kr. 300,00 er påklæbet inden fremsendelse til selskabet.

5. Forsikringsdeklaration — leasing (løsørebrandforsikring m.v.)

Denne deklaration anvendes i tilfælde, hvor der er tale om forsikring af leasede genstande. Dækningsområde og pris for gebyrmærke er som ved formular D.

Deklarationsvilkår — formular A

Det fremgår af deklarationsvilkårene pkt. 1 a, at

8) Jfr. Niels Tybjerg: DSK af 2. april 1934, 2. udg., pag. 18, note 3.

9) Jfr. Niels Tybjerg: DSK ad §248, pag. 218, jfr. note 1.

10) Se eksempel herpå: Niels Tybjerg: DSK, Tillæg F.

deklarationen sikrer kreditor ved skadetilfælde, som er dækningsberettigede under kasko-/brandforsikring og hvor erstatningsbeløbet ikke anvendes til køretøjets reparation.

Denne passus sikrer kreditor i tilfælde, hvor forsikringsselskabet har udbetalt forsikringssummen til forsikringstageren, som derefter ikke har anvendt beløbet til køretøjets reparation. Som det er gennemgået ovenfor, vil kreditor, såfremt forsikringsselskabet burde vide, at kreditor havde interesse i forsikringssummen, ligeledes være dækket i medfør af Fal §§ 54 og 57, jfr. også ASR nr. 2412 af 12. januar 1985. Imidlertid er der ingen form for bevisproblemer for kreditor, såfremt der er fremsendt deklaration.

Der er ikke afgørende, om forsikringstageren har anmeldt skaden jfr. ASR 2501.

Ifølge deklarationsvilkårenes pkt. 2b er selskabets hæftelse betinget af, at der i de under pkt. 1a og pkt. 1b nævnte tilfælde er sket en kasko-/brandskade. I adskillige forsikringsselskaber, Ankenævnet for Forsikring (jfr. Ak 1879, forsikring 1977 nr. 26) og vist nok også Assurandør-Societetet er denne bestemmelse tidligere blevet fortolket således, at der alene er dækning i henhold til panthaverdeklarationen, når der er dækning for forsikringstageren/debitor under kasko-/brandforsikringen. Dette ville føre til, at i det omfang debitorens ret til erstatning helt eller delvist var bortfaldet, ville der ikke være dækning under panthaverdeklarationen. Denne fortolkning er næppe holdbar jfr. nedenstående.

I dommen refereret i UfR 91, 695H, påstod en bank i henhold til panthaverdeklaration et forsikringsselskab F forpligtet til at dække bankens tab i forbindelse med, at ejerens/forsikringstagerens samlever skilte den forsikrede bil ad med henblik på at sælge af enkeltdelene som reservedele. F hævdede, at der ikke var dækning, idet forsikringsbegivenheden var fremkaldt med forsæt. Banken tiltrådte, at forsikringstageren havde mistet retten til at få udbetalt forsikringssummen.

Østre Landsret fastslog, at banken i henhold til panthaverdeklarationens pkt. 1a-b havde

erhvervet et krav på dækning af det tab, der måtte opstå, dog højst efter opgørelse i overensstemmelse med deklarationens bestemmelser.

F appellerede til Højesteret, og Assurandør-Societetet afgav responsum nr. 2813, jfr. 2659, hvoraf det fremgik, ”at panthaverdeklarationen efter sin ordlyd alene sikrer panthaver ved skader, der er dækket under kasko-/brandforsikringen. Denne dækning er i forhold til panthaver kun udvidet i tilfælde af konfiskation eller bortkomst som nævnt i pkt. 1c og 1d. Selskabernes praksis er, såvidt det er Societetet bekendt, i overensstemmelse med deklarationens ordlyd.” Efter kort at have gennemgået forsikringsbetingelserne tiltrådte Højesteret, at indstævnte ifølge panthaverdeklarationens pkt. 1b havde krav på dækning, selv om forsikringstagerens ret til erstatning var bortfaldet efter bestemmelserne i betingelses pkt. 18.10 (om forsæt).

Baggrunden for Højesterets dom er formentlig, at Højesteret har taget udgangspunkt i forsikringens principielle dækningsområde, og det er klart, at en handling som den pågældende havde været dækket af forsikringen, såfremt den ikke havde været foretaget af forsikringstagerens samlever.

Der må tillige lægges vægt på det almindelige princip om, at i det omfang, der er flere sikrede, jfr. FAL §§ 54, udelukker den ene sikredes forsæt til at forvolde skade på det forsikrede ikke de andre sikrede fra at kræve forsikringsdækning under policen, jfr. FAL § 18. Der sker således ikke identifikation mellem flere sikrede (jfr. U91.175H).

Det ses ikke nævnt i dommen, men det har måske haft betydning, at det generelle formål med panthaverdeklarationer er, at panthaverens stilling mod betaling bliver forbedret¹¹. Panthaverdeklarationer kan derfor ikke anvendes til at indskrænke det dækningsområde, som tilkommer panthaveren efter de almindelige regler i FAL.

Hvis en skade ikke er dækket under kasko-/brandforsikringens principielle dækningsområde, vil den naturligvis heller ikke være dækket af panthaverdeklarationen. Almindelige forsikringsretlige regler, så som at forsikring-

stageren/panthaveren har bevisbyrden for, at der er indtrådt en forsikringsbegivenhed, gælder også ved panthaverdeklarationer.

Ved Københavns byrets afd. K's dom nr. K 1526/88 afsagt den 2. maj 1989 blev det fastslået, at et forsikringselskab ikke var forpligtet til at erstatte en sælger et beløb, som denne som selvskyldnerkautionist havde indfriet en købekontrakt med, overfor et finansieringsselskab. Der var modtaget panthaverdeklaration hos forsikringsselskabet. Forsikringstageren havde forsøgt at totalskade bilen, hvilket forsøg blev afbrudt ved politiets mellemkomst. Senere anbragte forsikringstageren bilen hos en autoforhandler, hvis navn han efterfølgende ikke kunne huske og det måtte vist nok lægges til grund, at nogen af forsikringstagerens kamrater havde overtaget bilen. Retten fandt ikke, at der i sagen var tilstrækkeligt bevis for, at bilen var stjålet og forsikringsselskabet blev frikendt, fordi der ikke var fastslået skade på det forsikrede køretøj.

Omend forsikringsselskaberne ofte oplyser panthavere om eventuelle andre rettighedshavere, er der ikke noget krav herom og notering af panthaverdeklaration giver ikke kreditor sikkerhed for, at bilen ikke er yderligere behæftet med for eksempel udlæg, jfr. ASR 2745.

I overensstemmelse med de almindelige forsikringsretlige regler og praksis er det ikke nødvendigt for forsikringsselskabet at fremsætte påkrav om præmiebetaling ved anbefalet skrivelse¹². Meddelelser omtalt i FAL § 33, så som afmeldelse af deklaration, kan ligeledes fremsendes som almindelig post og ikke i form af anbefalede skrivelser, jfr. Østre Landsretsdommen refereret i U73.396Ø, ASR nr. 2577 af 1.4.1984, ASR 2719, ASR nr. 3016 af 1.9.1992 og utrykt Københavns Byretsdom nr. B 2206/1988, afsagt den 11. juni 1990.

Panthaverdeklarationen giver en yderligere dækning udover kaskoforsikringen for panthaveren, jfr. pkt. 1 c, 1 d og 5 b.

Af pkt. 1 c fremgår det, at deklarationen sikrer kreditor ved konfiskation af køretøjet som følge af strafbar handling. Denne bestemmelse har hidtil ikke været hyppigt anvendt, men bestemmelsen er blevet ganske aktuel, da der den 1. juli 1991 blev indsat en ny bestemmelse i færdselslovens § 133 a, hvorefter der kan ske konfiskation af køretøjet, såfremt det må anses for påkrævet for at forebygge yderligere overtrædelser af færdselsloven. Konfiskation kan således ske ved gentagne tilfælde af spirituskørsel og det må således forventes, at vilkåret i fremtiden får større praktisk betydning.

Ad deklarationens pkt. 1 d fremgår det, at deklarationen sikrer kreditor ved bortkomst af køretøjet i udlandet — uden at der er tale om tilfælde omfattet af pkt. a.

Der er syv betingelser for, at selskabet hæfter jfr. panthaverdeklarationens pkt. 2.

1. At kreditor på selskabets anmodning søger sit tilgodehavende inddrevet (pkt. 2. c).
2. Køretøjet er dansk registreret (pkt. 2 d, første led).
3. Køretøjet ikke er forsynet med prøve- eller grænsenummerplader (pkt. 2 d, andet led).
4. Det skal godgøres, at køretøjet er forsvundet til udlandet (pkt. 2 e, første sætning, første led).
5. At der uden unødigt ophold sker anmeldelse til dansk politi (pkt. 2 e, første sætning, andet led).
6. At forfaldne afdrag ikke betales rettidigt (pkt. 2 e, anden sætning).
7. Køretøjet ved bortkomst i udlandet ikke er meldt fundet inden 4 uger efter anmeldelse til politiet (pkt. 2 g).

ASR nr. 2900 af 5.3.1992 omhandler den første betingelse og fastslår, at der først indtræder ”betalingspligt for selskabet, når der foreligger insolvenserklæring eller en lignende klar

11) Jfr. P. Lyngsø i Dansk Forsikringsret, 6. udg., pag. 394.

12) Jfr. P. Lyngsø: Kommenteret Forsikringsaftalelov, 4. udg., pag. 100.

konstatering af debtors manglende betalingsevne. Det retskridt, der i det enkelte tilfælde er nødvendigt, må afgøres konkret for hver enkelt tilfælde for sig”.

Den fjerde betingelse har givet anledning til problemer, idet der har været tvivl om, hvorvidt ”godtgørelsen” skal bære præg af egentlig bevisførelse eller om sandsynliggørelse er tilstrækkelig til, at selskabets dækning bør indtræde. Udgangspunktet er, at panthaveren må godtgøre, at køretøjet er forsvundet til udlandet, selv om det formentlig kan lægges til grund, at en sandsynliggørelse af, at køretøjet er bortkommet til udlandet, er tilstrækkelig til, at selskabets dækningspligt intræder.

I ASR nr. 2810, refereret i UfR 89, 315, udtalte Societetet, at der i tilfælde, hvor en forsikringstager havde måttet overdrage det tyrkiske toldvæsen et motorkøretøj uden frist til genindløsning af dette, ikke var tale om bortkomst, da det senere blev konstateret, at bilen var videre-solgt af det tyrkiske toldvæsen på auktion.

Af ASR nr. 2813, refereret i UfR 89, 315 fremgår det, at bestemmelsen i panthaverdeklarationens pkt. 1 d om bortkomst af køretøjet i udlandet ikke omfatter ophugning af biler.

ASR nr. 2907 fastslår, at panthaverdeklarationsbestemmelser om konfiskation eller bortkomst ikke omfatter et tilfælde, hvor en bil blev solgt på tvangsauktion i det daværende Vest-tyskland.

Den 15.10.1990 afsagde Københavns Byrets afd. C dom i sag nr. C 23/1990, hvor forsikringstageren (debitor) var emigreret til England, dog med ukendt opholdssted. Panthaveren og debitor kommunikerede dels direkte, dels gennem debtors søster og debitor forsikrede, at bilen ville komme hjem i god stand og at den befandt sig hos hende. På denne baggrund bestred forsikrings-selskabet, at der var tale om bortkomst af køretøjet. I forbindelse med sagen blev der indhentet resposum fra Assurandør-Societetet, refereret i UfR 1989 437, hvoraf det fremgår, at ordet ”bortkomst” i deklarationens pkt. 1 d næppe kan fortolkes strengt bogstaveligt. Det antages videre, at en afbetalings-sælger eller lignende, som reelt må antages at være forhindret i at tilbagetage køretøjet, da det trods rimelige efterforskningskridt ikke er lykkedes at finde frem til dette, må kunne kræve dækning

under pkt. 1 d, jfr. også ASR nr. 2618 (utrykt). Københavns Byret fastslog, at finansierings-selskabet havde godtgjort, at køretøjet var bortkommet og at forsikrings-selskabet derfor var forpligtet til at dække i henhold til panthaverdeklarationens pkt. 1 d.

I praksis er der vist nok ikke foretaget en sondring imellem de tilfælde, hvor bilen er forsvundet ”til udlandet” og de tilfælde, hvor bilen er forsvundet ”i udlandet”. En ordmæssig fortolkning af bestemmelsen tyder på, at alene tilfælde, hvor bilen er forsvundet i Danmark til udlandet er omfattet. Såfremt forsikringstageren selv har ført bilen til udlandet, hvor den er forsvundet, er det ud fra en ordmæssig fortolkning ikke uden videre givet, at tilfældet er omfattet af dette punkt i panthaverdeklarationens.

Pkt. 3 e handler om opgørelse, hvorefter der under de i pkt. 1 c og pkt. 1 d nævnte tilfælde gælder en selvrisiko på 10% af erstatningsbeløbet, dog mindst 3.000,-kr. Denne specielle opgørelsesmetode er ikke uforenelig med forsikringsaftalen og FAL § 54, idet pkt. 1 c og pkt. 1 d netop omfatter tilfælde, som ikke er dækket under forsikringsaftalen. De øvrige vilkår om opgørelse vil ikke blive gennemgået i denne artikel.

Af vilkårenes pkt. 5 b fremgår det, at deklarationen ophører 16 uger efter, at kreditor har modtaget selskabets meddelelse om kasko-/brandforsikringens ophør. Der ydes op til 16 ugers ekstra dækning eller en 16 ugers frist for panthaveren til at få tegnet ny forsikring. I praksis er vilkåret af væsentlig betydning.

Konklusion

Der er, på grund af de vidtgående konsekvenser af fravigelse af FAL § 54, stillet ganske store krav til tydeligheden af en fravigelse i vilkårene. Det må antages, at det hvert fald negativt skal angives, hvem af panthaver og andre sikrede, som ikke dækkes. Vedrørende bygningsbrandforsikringen kan det ikke ude-

lukkes, at FAL § 54 direkte skal fraviges i vilkåret.

Domstolene har i de senere år pålagt forsikringsselskaberne en streng undersøgelsespligt vedrørende legitimationsreglen i FAL § 57, stk. 2. Det må tilrådes forsikringsselskaberne at foretage en yderst grundig gennemgang af sagens faktiske sammenhæng, førend udbetaling foretages til forsikringstageren, især for såvidt angår motorkøretøjsforsikring.

Reglerne om kredsen af sikrede, om identifikation og dermed om panthaverdeklarationer, er ganske anderledes ved søforsikring, jfr. DSK end ved anden skadeforsikring.

Panthaverdeklarationers praktiske betydning er, at en del bevisproblemer undgås, medens panthaverdeklarationer i vidt omfang alene specificerer rettigheder, som panthaveren allerede var tillagt i medfør af FAL. Panthaverdeklarationer kan ikke fortolkes således, at de indskrænker panthaverens rettigheder i forhold til FAL. I de tilfælde, hvor panthaverdeklarationen rent faktisk udvider panthaverens dækning, er det især interessant, at ordet ”bortkomst” ikke kan fortolkes strengt ord-

mæssigt, men at der er blevet foretaget en friere og udvidende fortolkning i praksis, således at forsikringsselskabernes dækningsområde er blevet udvidet.